

Priopćenje

iz EU agencije za droge u Lisabonu

EUROPSKO IZVJEŠĆE O DROGAMA 2019.: OSNOVNE INFORMACIJE

Rekordne zapljene kokaina na konkurentnom tržištu droge

(6. lipnja 2019., LISABON — **EMBARGO 11:30 srednjoeuropsko vrijeme/10:30 zapadnoeuropsko vrijeme / lisabonsko vrijeme**) Europa bilježi znakove povećane dostupnosti kokaina, s rekordnim zapljenama droge. To pokazuje **Europsko izvješće o drogama za 2019.: trendovi i razvoj**, koje je danas u Bruxellesu objavila **Agencija EU-a za droge (EMCDDA)** ⁽¹⁾. U svom godišnjem pregledu Agencija također utvrđuje izazove povezane s heroinom i novim sintetičkim opioidima, ispituje najnovija kretanja na tržištu kanabisa, sve veću ulogu Europe u proizvodnji sintetičkih droga i uporabu digitalnih tehnologija u svrhu zdravstvene dobrobiti u području droga.

Prema riječima **Dimitrisa Avramopoulosa, EU povjerenika za migracije, unutarnje poslove i građanstvo**:

„Današnje izvješće pokazuje složenu prirodu europskog fenomena droga. Droge su i dalje stalno rastuća, višestruka prijetnja našim društvima, koja utječe na život milijuna građana širom svijeta. Potreban nam je koordinativniji pristup koji se bavi i ponudom i potražnjom u području droga. Naši naponi u zabrani novih psihoaktivnih tvari te naša pojačana suradnja s međunarodnim partnerima donose rezultate. No, također moramo pogledati ulogu digitalizacije na tržištu droga. Nemamo vremena za gubljenje. Moramo biti koordinirani na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini. Zajedno s našom Europskom agencijom za droge i dalje ćemo imati vodeću ulogu u tom nastojanju.“

U izvješću **EMCDDA-a** naglašava se još uvijek velika dostupnost većine nezakonitih tvari. Posljednji podatci pokazuju da se u Europi (28 država članica EU-a, Turska i Norveška) godišnje zabilježi više od milijun zapljena nezakonitih droga. Otprilike 96 milijuna odraslih osoba (15 – 64 godine) probalo je određenu nezakonitu drogu tijekom života, a procjenjuje se da godišnje 1,2 milijuna ljudi započinje tretman ovisnosti zbog uporabe nezakonitih droga (28 država članica EU-a). U 2018. u EU-u je prvi put otkriveno 55 novih psihoaktivnih tvari, čime je ukupni broj tvari pod nadzorom Agencije narastao na 730.

Direktor EMCDDA-a Alexis Goosdeel kaže: „Izazovi s kojima se suočavamo u području droga nastavljaju rasti. Ne samo da ima znakova veće dostupnosti uobičajenih droga na bazi biljaka, kao što je kokain, nego svjedočimo i razvoju tržišta na kojem sintetičke droge i proizvodnja droga unutar Europe postaju sve važniji. To je vidljivo iz problema povezanih s uporabom vrlo snažnih sintetičkih opioida, novih proizvodnih tehnika kojima se dobivaju MDMA i amfetamini, i u nedavnim postignućima u preradi morfija u heroin unutar europskih granica.“

Kokain: rekordne zapljene, nove metode distribucije i dokazi o sve većim zdravstvenim problemima

Najnoviji podatci o kokainu pokazuju da su i broj zapljena i količine zaplijenjenog kokaina dosegli rekordnu razinu. U 2017. godini u EU-u je zabilježeno više od 104 000 zapljena kokaina (98 000 u 2016.), što iznosi 140,4 tona, a to je otprilike dvostruko više od količine zaplijenjene u 2016. godini (70,9 tona) (slika 1.6). Iako je maloprodajna cijena kokaina ostala stabilna, čistoća kokaina koji se prodaje na ulici dosegla je najvišu razinu u desetljeću u 2017. godini (infografika, str. 26). Kokain ulazi u Europu brojnim rutama i na razne načine, no kao najveći izazov ističe se porast krijumčarenja velikih količina kokaina u prekomorskim brodskim kontejnerima.

Postoje dokazi da društveni mediji, mjesta na kriptotržištu i tehnike šifriranja imaju sve veću ulogu u omogućavanju da se trgovinom droge bave manje skupine i pojedinci. U pogledu tržišta kokaina, poduzetništvo se može vidjeti u inovativnim metodama distribucije. Jedan od primjera jest postojanje kokainskih 'pozivnih centara' s brзом i fleksibilnom kurirskom dostavom. Takve metode, koje odražavaju potencijalnu „uberizaciju“ trgovine kokainom (2), znak su konkurentnog tržišta na kojem se prodavači natječu nudeći dodatne usluge osim samog proizvoda.

Kokain je najčešće konzumirana nezakonita stimulatívna droga u EU-u, s otprilike 2,6 milijuna mladih osoba (15 – 34 godine) koje su je konzumirale prošle godine (procjena za 2017. godinu). Novija analiza tragova droga u komunalnim otpadnim vodama pokazala je da se između 2017. i 2018. godine, u 22 od 38 gradova za koje su se prikupljali podatci u tom razdoblju, povećala razina tragova metabolita kokaina, što potvrđuje trend porasta zabilježen i u 2017. U 2018. godini najviše tragova standardiziranih za 1 000 osoba po danu zabilježeno je u gradovima **Belgije, Španjolske, Nizozemske i Ujedinjene Kraljevine**. Noviji podatci pokazuju porast i u nekim gradovima **istočne Europe**, iako s niske početne razine (pogledajte sliku 2.4).

Postoje znakovi da je porast u ponudi kokaina povezan s većim brojem zdravstvenih problema. Najnovije procjene pokazuju da specijalizirani tretman ovisnosti zbog problema povezanih s kokainom trenutno započinje oko 73 000 osoba. Posebno zabrinjava broj od 11 000 onih koji tretman započinju zbog problema povezanih s *crack* kokainom, koji je posebno opasan oblik konzumacije kokaina. Broj „novih“ korisnika, za koje se navodi da im je prvi put potreban tretman zbog problema s kokainom, porastao je između 2014. i 2017. godine za 37 %, što ukazuje na to da su potrebe za tretmanima sve veće. Osim toga, kokain je 2017. godine bio najčešće prijavljivana nezakonita droga u hitnim bolničkim slučajevima povezanim s drogom, zabilježenim u mreži od 26 bolnica nadležnih za praćenje u 18 europskih zemalja (Europska mreža za praćenje hitnih slučajeva povezanih s drogom, Euro-DEN Plus) (slika 3.8).

Heroin: znakovi promjena na tržištu

Heroin je i dalje najčešći nezakoniti opioid na europskom tržištu droga i najviše pridonosi troškovima zbog zdravstvenih problema povezanih s drogom i troškovima društva. Količina heroína zaplijenjena u EU-u povećala se za više od tone u 2017. na 5,4 tona, s tim da je dodatnih 17,4 tona zaplijenjeno u Turskoj (dio te količine bio je namijenjen tržištu EU-a). Zabrinjava činjenica da je u EU-u 2017. godine zaplijenjena količina od 81 tonu i zaustavljena pošiljka od 243 tone anhidrida octene kiseline, kemikalije koja je prekursor heroína (tablica 1.2). Nadalje, nedavnih godina otkriveni su laboratoriji u kojima se u zemljama EU-a (**Bugarska, Češka, Španjolska i Nizozemska**) uporabom toga prekursora proizvodio heroin iz morfija. Čistoća heroína i dalje je visoka, a maloprodajna cijena relativno niska (tijekom posljednjeg desetljeća cijena se snizila) (infografika, str. 24).

U skladu s globalnim **Programom održivog razvoja do 2030.** Europa nastoji suzbiti virusni hepatitis koji je prijetnja za javno zdravlje. Da bi se postigao taj cilj, ključno je omogućiti intravenskim konzumentima heroína ili drugih droga, veći pristup prevenciji, testiranju i liječenju HBV-a i HCV-a, jer je u tih osoba najveći teret bolesti i najveći rizik od prijenosa. Izvješće **EMCDDA-a** ističe potrebu da se pojačaju mjere koje se odnose na virusni hepatitis, a osobito u dijelovima **istočne Europe**.

Novi sintetički opioidi: razlog za sve veću zabrinutost

Trenutačna epidemija opioida u **Sjedinjenim Državama i Kanadi** u velikoj je mjeri potaknuta uporabom sintetičkih opioida, posebice fentanila i njegovih derivata. Iako te tvari danas čine tak mali dio tržišta droge u **Europi**, raste zabrinutost zbog trovanja i smrti povezanih s njima. U Europi je 2018. otkriveno jedanaest novih sintetičkih opioida, najčešće u obliku praha, tableta i tekućina. Budući da su potrebne samo male količine da bi se proizvelo mnogo tisuća uličnih doza, ove je tvari lako sakriti i prevoziti, što predstavlja izazov za provedbu zakona i carinjenje.

Derivati fentanila čine većinu od 49 novih sintetičkih opioida koje nadzire **EMCDDA**. U Europi je 2018. prvi put otkriveno šest derivata fentanila (od 2009. otkriveno ih je 34). Prema najnovijim podacima, te vrlo snažne droge čine 70 % svih zapljena novih sintetičkih opioida (slika 1.12). Prijavljeno je više od 300 zapljena karfentanila, jedne od najjačih droga iz te skupine. U EU-u je također zaplijenjeno ukupno 4,5 kg kemikalije koja je prekursor za proizvodnju derivata fentanila (*N*-fenetil-4-piperidon) (tablica 1.2).

Podatci praćenja tretmana ovisnosti o drogama pokazuju da danas jedna od svakih pet osoba (22 %) koje ulaze u tretman ovisnosti zbog problema povezanog s opioidima, kao svoju glavnu problematičnu drogu navodi zakoniti ili nezakoniti sintetički opioid, a ne heroin (slika 2.13). To pokazuje da u problemima s drogom u Europi sve veću ulogu imaju i lijekovi koji sadrže opioide.

Kanabis: nova kretanja povezana s najčešćom drogom u Europi

Kanabis je i dalje najraširenija nezakonita droga u Europi, što je jasno vidljivo iz podataka o prevalenciji, zapljenama i novim zahtjevima za tretman. Procjenjuje se da je u protekloj godini kanabis uzimalo otprilike 17,5 milijuna mladih Europljana (15 – 34 godine) (28 država članica EU-a) (procjena za 2017. godinu).

U 2017. države članice EU-a prijavile su 782 000 zapljena proizvoda kanabisa (trave, smole, biljaka i ulja), što je čini drogom s najvećim brojem zapljena u Europi. Količine zaplijenjene smole kanabisa više su nego dvostruko veće od količina zaplijenjenog biljnog kanabisa (466 tona u odnosu na 209 tona). U nedavnom istraživanju koje je provela **EMCDDA** ⁽³⁾ ustanovljeno je da se tijekom prošlog desetljeća uobičajeni sadržaj tetrahidrokanabinola (THC) ⁽⁴⁾ u biljnom kanabisu i smoli udvostručio, što povećava zabrinutost u pogledu mogućih štetnih posljedica. U slučaju smole, pokretači povećanja prosječne potentnosti vjerojatno će uključiti biljke velike potentnosti i uvesti nove proizvodne tehnike u **Maroku**, glavnom proizvođaču smole za tržište EU-a.

Prema procjeni, oko 1 % odraslih osoba (15 – 64 godine) u EU-u svakodnevno ili gotovo svakodnevno konzumira kanabis. Tijekom 2017. približno 155 000 osoba uključeno je u tretman ovisnosti u Europi zbog problema povezanih s tom drogom, a za otprilike njih 83 000 to je bio prvi tretman (infografika, str 44). Kanabis je danas tvar koju osobe prvi put uključene u tretman u okviru službi specijaliziranih za tretman ovisnosti najčešće navode kao glavni razlog zbog kojeg im se obraćaju.

Kanabis: novi proizvodi dodatni su problemi u kompleksnom području politika

Stvaranje tržišta legalnog rekreacijskog kanabisa izvan EU-a inovacija je koja potiče razvoj proizvoda (npr. tekućina, jestivih proizvoda i koncentrata), od kojih se neki sada pojavljuju na europskom tržištu i predstavljaju novi problem u smislu otkrivanja i kontrole droge.

Kanabis sadržava mnogo različitih kemijskih tvari, od kojih su najpoznatiji tetrahidrokanabinol (THC) i kanabidiol (CBD). Jedan od primjera brzog razvoja na tržištu kanabisa jest pojava proizvoda s malim sadržajem THC-a koji se u nekim zemljama EU-a prodaju u specijaliziranim trgovinama ili trgovinama zdrave hrane ⁽⁵⁾. Prodaja se provodi na temelju tvrdnje da ti proizvodi sadrže manje od 0,2 % ili 0,3 % THC-a, dakle imaju male ili nikakve opojne učinke, i ne podliježu postojećim zakonima za kontrolu droge. Sadržaj kanabidiola (CBD) u proizvodima katkad se pak ističe uz tvrdnju da ta tvar može imati korisna svojstva. Sada je dostupan čitav raspon proizvoda, uključujući biljke, mješavine za pušenje, tablete, losione i kreme. To postavlja regulatorna pitanja, pri čemu u nekim zemljama prodaja proizvoda s niskim sadržajem THC-a podliježe kaznama, dok druge dopuštaju njihovu trgovinu bez dozvole.

Sve veća uloga Europe u proizvodnji sintetičkih droga

Prema izvješću, čini se da proizvodnja sintetičkih droga u Europi „raste i postaje sve raznovrsnija te inovativnija“. Koriste se nove tvari kako bi se dobile kemikalije potrebne za proizvodnju sintetičkih droga. Cilj je izbjeći otkrivanje droge, ali to uključuje i složenije postupke obrade (koji mogu značiti dodatni opasni otpad). To se odražava u porastu zapljena zamjenskih prekursora, za MDMA, amfetamin i metamfetamin, a prema najnovijim podacima povećava se broj zapljena i APAA-a te glicidnih derivata PMK-a (tablica 1.2).

U 2017. godini u EU-u je onemogućen 21 laboratorij za proizvodnju MDMA-a, što je porast u odnosu na 11 u 2016., a svi su se nalazili u **Nizozemskoj**. Odlaganje kemijskog otpada koje ukazuje na proizvodnju MDMA-a zabilježeno je u **Belgiji**. Prema najnovijim podacima, sadržaj MDMA-a u tabletama „ecstasy“ dosegao je 10-godišnji maksimum u 2017. **EMCDDA** izvještava da je u EU-u, prema procjeni, 2017. godine zaplijenjeno 6,6 milijuna tableta MDMA-a, što je najveći broj zapljena od 2007. Praćenje informacija iz otvorenih izvora i aktivnosti kriptotrižišta pokazuje da Europa ima važnu ulogu u globalnoj ponudi MDMA-a. Na to ukazuju i zapljene u susjednim zemljama EU-a. U **Turskoj** je zaplijenjeno više tableta MDMA-a (8,6 milijuna) i veća

količina amfetamina (6,6 tona) nego u svim državama članicama EU-a zajedno te godine. Nadalje, zaplijenjena je iznimno velika količina (658 kg) metamfetamina, što je blizu ukupnoj količini zaplijenjenoj u EU-u (662 kg).

Čistoća metamfetamina i amfetamina veća je od one prije jednog desetljeća, a u 2017. u EU-u je zaplijenjeno 0,7 tona metamfetamina i 6,4 tona amfetamina. Proizvodnja metamfetamina najviše se odvija u **Češkoj** i pograničnim područjima susjednih zemalja, a proizvodnja se donekle odvija i u **Nizozemskoj**. Analize otpadnih voda i drugi podatci upućuju na to da se uporaba metamfetamina, koja je uglavnom bila niske razine i u prošlosti prevladavala u **Češkoj** i **Slovačkoj**, izgleda pojavila i na **Cipru**, u **istočnoj Njemačkoj**, **Španjolskoj**, **Finskoj** i **Norveškoj** (slika 2.11.). U pogledu amfetamina, analizom otpadnih voda utvrđen je porast detektiranog amfetamina u 21 od 38 gradova u 2017. i 2018. (slika 2.10).

M-zdravstvo: geolokacija i virtualna stvarnost, novi alati kao odgovor na probleme povezane s drogama

Današnja raširena uporaba mobilnih uređaja znači da aplikacije m-zdravstva (mobilnih aplikacija koje se odnose na zdravlje) predstavljaju ogroman potencijal za širenje dosega zdravstvenih usluga povezanih s drogom. Prema izvješću, nova digitalna rješenja te vrste sve se češće upotrebljavaju u prevenciji uporabe droga, tretmanima ovisnosti i smanjenju štetnih posljedica.

U izvješću je predstavljen niz aplikacija m-zdravstva različitih primarnih ciljeva, od širenja informacija (npr. o pristupu uslugama) do intervencija u smislu pružanja potpore (npr. dnevnicu uporabe droge) i oporavka (npr. aplikacije za samopomoć) (slika 3.2). Inovativni je primjer uporaba geolokacijskih usluga kako bi se intravenskim konzumentima droga pomoglo da pronađu lokacije za podjelu novih igala i šprica. Analizira se također uporaba tehnologije virtualne stvarnosti (kacige), kako bi se oživljavanjem dojma okruženja povezanog s drogom koje potiče želju za drogom pomoglo bolesnicima da razviju otpornost. Veliki broj aplikacija m-zdravstva razvijenih u Europi, kojima je cilj širenje informacija za smanjenje štetnih posljedica, namijenjen je mladima, naročito sudionicima noćnih zabava. Iako su danas dostupne mnoge aplikacije m-zdravstva, nedavnim istraživanjem **EMCDDA-a** ustanovilo se da one nisu uvijek popraćene pouzdanim standardima kvalitete, pravilima zaštite podataka i procjenom ⁽⁶⁾.

Predsjednica Upravnog odbora EMCDDA-a, Laura d'Arrigo, zaključuje: „Europsko izvješće o drogama za 2019. dolazi u kritičnom trenutku za promišljanje o dostignućima politike o drogama jer će se sljedeće godine provesti konačna procjena strategije EU-a za borbu protiv droga (2013. – 2020). U Europi je tijekom tog razdoblja došlo do dramatičnih promjena stanja u području droga, uključujući pojavu većeg broja nekontroliranih tvari. Razumijevanje trenutačnih problema u području droga omogućava nam da se pripremimo za buduće izazove u tom kompleksnom području koje se mijenja velikom brzinom. Zbog toga je uloga EMCDDA-a, koja omogućava analize utemeljene na dokazima u pogledu današnjeg stanja u području droga u Europi, tako ključna.”

Napomene

⁽¹⁾ Paket Europskog izvješća o drogama za 2019. dostupan je na www.emcdda.europa.eu/edr2019. Referentno razdoblje za sve grafikone, analize i podatke uključene u ovo izvješće odražava stanje u području droga do kraja 2018. Brojke i grafički prikazi navedeni u ovom priopćenju pojavljuju se i u izvješću. Dodatne brojke i tablice nalaze se u Statističkom biltenu 2019. (www.emcdda.europa.eu/stats/2019).

⁽²⁾ Uberizacija: čin ili proces kojim se tržište usluga mijenja uvođenjem drugačijeg načina kupnje ili uporabe, posebice pomoću mobilne tehnologije (prema rječniku Collins English Dictionary).

⁽³⁾ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/add.14525>

⁽⁴⁾ Tetrahidrokanabinol (THC) uvelike je odgovoran za opojne učinke kanabisa.

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2018/low-thc-cannabis-products-being-sold-in-the-EU%E2%80%93key-legal-issues

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/emcdda-papers/m-health-applications-for-responding-to-drug-use